

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۹/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۲/۱۴

ارزیابی و مقایسه شهر جدید شوشتر نو طی دوره‌های مختلف، (۱۳۹۴-۱۳۵۳) و ارائه

پیشنهاد‌های طراحی شهری به منظور بهبود کیفیت آن

حجت کرمی^۱

چکیده

شهرهای جدید ایران را می‌توان به دو دسته قبل و بعد از انقلاب تقسیم‌بندی کرد آن دسته از شهرهای جدیدی که قبل از انقلاب احداث شده‌اند بیشتر به منظور اسکان کارگران و کارمندان بخش صنعت یا کشاورزی بوده است، این در حالی است که شهرهای جدیدی که در دهه‌های اخیر احداث شده‌اند اکثراً به منظور اسکان سرریز جمعیت شهرهای بزرگ می‌باشد. از جمله شهرهای جدید ایران، شهر شوشتر نو که در سال ۱۳۵۳ ه.ش به منظور اسکان کارگران و کارمندان شرکت کشت و صنعت کارون و به منظور ارتقاء بخش کشاورزی خصوصاً نیشکر، احداث گردیده است. هدف از این تحقیق ارزیابی و مقایسه شهر جدید شوشتر نو طی دوره‌های مختلف (۱۳۹۴-۱۳۵۳) و ارائه پیشنهاد‌های طراحی شهری به منظور بهبود کیفیت آن می‌باشد. روش این پژوهش، توصیفی ° تحلیلی از نوع کاربردی می‌باشد و روش گردآوری اطلاعات اسنادی ° کتابخانه‌ای و میدانی است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش تحلیل سلسله مراتبی (AHP) و برای تعیین اوزان آنها از نرم‌افزار (Export choice) استفاده شده است، نتایج تحقیق نشان می‌دهد عوامل اقتصادی با وزن ۰/۳۲۹ درصد، عوامل اجتماعی ° فرهنگی با وزن ۰/۳۱۶ درصد، عوامل سیاسی با وزن ۰/۲۰۳ درصد و عوامل مدیریتی با وزن ۰/۱۵۲ درصد به ترتیب در عدم اجرای کامل طرح جامع شهر شوشتر نو نقش داشته‌اند. همچنین در مقایسه اسنادی و میدانی وضع موجود شهر شوشتر نو با طرح اولیه مشخص شد عمده‌ترین تغییرات در احداث نشدن فضاهای عمومی و شهری مانند خیابان پیاده‌راه، مسجد جامع، میدان ورودی شهر و ... می‌باشد. و در تحلیل کاربری اراضی وضع موجود شهر و مقایسه آنها با طرح اولیه مشاهده شد، اکثر کاربرهای عمومی مانند فضای سبز، آموزشی، ورزشی و ...، کاهش داشته‌اند و در مقابل کاربرهای نظامی و انتظامی، شبکه معابر، حمل و نقل و انبار افزایش چشم‌گیری داشته‌اند.

کلمات کلیدی: شوشتر، شوشتر نو، شهرهای جدید، ارزیابی و مقایسه.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

^۱. کارشناس ارشد طراحی شهری دانشگاه آزاد اسلامی واحد قزوین، Email:hojatkarami24@yahoo.com

مقدمه

در دوره‌های مختلف تاریخی، در اقصی نقاط دنیا شهرهایی با اهداف مختلف احداث شدند که آنها را می‌توان شهرهای جدید^۱ نامید (زیاری، ۱۳۸۳) شهرهای جدید، شهرهایی هستند که از سال ۱۹۱۷ به بعد در نتیجه توسعه الف) سرزمین‌ها و نواحی بایر یا نواحی با توسعه پراکنده، ب) آبادی‌ها و شهرک‌های تبدیل شده به شهر؛ و ج) شهرک‌های کوچک و متوسط که با درصد رشد توسعه بالا و افزایش شتابان جمعیت روبرو بوده‌اند بوجود آمده‌اند" (آندرهیل، ۱۹۹۰؛ ترجمه مهدوی، ۱۳۷۰). شهر جدید، شهری است که از نظر اشتغال به مادرشهر متکی نباشد و از لحاظ خدمات نیز تا حد امکان خودکفا باشد" (اعتماد، ۱۳۶۸). همچنین تعریف قانونی و رسمی شهرهای جدید طبق ماده یک آیین‌نامه احداث شهرهای جدید (مصوب مورخه ۱۳۷۱/۶/۲۵) هیئت دولت به شرح ذیل است: «شهر جدید به مکانی اطلاق می‌شود که در محدوده آن برای اسکان و فعالیت جمعیتی بیش از ۵۰ هزار نفر یا دست کم ۱۰ هزار واحد مسکونی، باضافه ساختمان‌ها و تأسیسات مورد نیاز عمومی، اجتماعی، اقتصادی ساکنان، در خارج از حوزه شهری و حریم استحفاظی شهرهای موجود پیش‌بینی شده باشد» (بهمروز، ۱۳۸۵). بنابراین، می‌توان گفت در تعریف شهرهای جدید تعاریف زیادی از دیدگاه صاحب‌نظران عنوان شده است و در هر کشور بنا بر نوع سیاستی که برای احداث شهرهای جدید دنبال می‌کنند تعاریف شهر متفاوت بوده و با توجه به نوع عملکرد که برای شهر متصور هستند آن تعریف شکل می‌گیرد مثل شهر صنعتی، شهر کارمندی، شهر نظامی و ... می‌توان نام برد.

از نظر تاریخی، توانایی ایجاد شهرهای جدید منعکس‌کننده این واقعیت است که اجتماعات انسانی همیشه قادر به یافتن راهی جدید برای حل مشکلات خود بوده‌اند (مدنی‌پور، ۲۰۰۵). شهرهای جدید به عنوان سکونتگاه‌های نوپا که براساس برنامه ساختاری از پیش اندیشیده ایجاد شده‌اند، سابقه‌ای چند هزارساله دارند؛ از موهنجودارو که بیش از چهار هزار سال قبل احداث شده است تا دولت شهرهای یونان باستان، و از شهرهای دفاعی دوره رنسانس تا شهرهای آرمانی قرن نوزدهم، و همچنین از باغ شهرهای قرن بیستم تا زمان حاضر، از جمله آنها هستند (نریمانی، ۱۳۷۶). نظریه پرداز اصلی این گونه شهرها ابنزرهاوارد^۲ بود که برای اولین بار طرح باغ شهرها را برای مادرشهر لندن پیشنهاد کرد و بعد از همین نظریه بود که طرح‌های مختلفی از شهرهای جدید در گوشه و کنار دنیا و با اهداف مختلف مورد توجه برنامه‌ریزان و معماران شهری قرار گرفتند. جنبش باغ شهرهاوارد در سال ۱۸۹۸، تأثیر مهمی بر برنامه‌ریزی شهری در اروپا در آغاز قرن ۲۱ داشته است (معمار، ۲۰۰۵). ریموند انوین و دیگران نظریه شهرک‌های اقماری را ارائه دادند که یک مرحله حدواسط میان باغ‌شهرها و شهرهای جدید است. این ایده بر راهبرد گسترش سطوح ناحیه شهری تأکید می‌کند، که در حقیقت دیدگاه دیگری از برنامه‌ریزی ناحیه‌ای است (زیاری، ۱۳۸۳). شهرهای اقماری بیشتر بخاطر سرریز جمعیت مادر شهر و تمرکز زدایی و حفاظت بیشتر از این شهر بوجود آمدند، شهرک‌های اقماری غالباً نقش اجتماعی برجسته‌ای داشته و به پیاده‌مداری اهمیت بیشتری می‌دادند (اوستروفسکی، ۱۳۷۱: ۱۵۷). نظریه کلارنس پری در سال ۱۹۲۳ با عنوان «واحد همسایگی»^۳ بر این عقیده است که خدمات عمده و اساسی باید در نزدیکی خانه مسکونی مستقر شود و مسیرهای دسترسی به خدمات نباید خیابان‌های اصلی را قطع کند (زیاری، ۱۳۸۳).

الگوی شهرهای جدید به عنوان پایه و اساسی برای سازماندهی و پالایش شهرهای بزرگ انتخاب شده است. این شهرها در مدل‌های مختلف اقماری، مستقل، بازسازی شده، پایدار و اداری سیاسی در اروپا، امریکا، استرالیا، آسیا و آفریقا برنامه‌ریزی و ساخته شده‌اند (زیاری، ۲۰۰۶). هدف از ایجاد شهرهای جدید را می‌توان جذب سرریز جمعیتی شهرها، کاهش بار فعالیت‌های اقتصادی مادرشهر، توسعه ناحیه‌ای و استفاده از منابع طبیعی و همچنین توزیع بهینه جمعیت عنوان کرد. بدین ترتیب در واقع این

^۱. New Towns

^۲. Ebenezer Howard

^۳ Neighborhood unites

شهرها برای کمک به حل مشکلات اقتصادی و اجتماعی و محیطی شهرهای بزرگ به وجود آمدند. شهرهای جدید پاسخی به «مگالوپلیس» یا تمرکز بیش از حد جمعیت و فعالیت‌های اقتصادی درون شهرهای بزرگ بوده‌اند (اجزاشکوهی و همکاران، ۱۳۹۱: ۷۷).

در ایران، رشد سریع جمعیت شهری در شهرهای بزرگ کشور و لزوم هدایت سرریز جمعیت و فعالیت‌های اقتصادی در آینده از شهرهای بزرگ مانند تهران، اصفهان، تبریز، شیراز و مشهد به سوی شهرهای جدید، ایجاد آنها را ضروری ساخته است (آتشی، ۱۹۹۸). علاوه بر این، برای جلوگیری از تخریب پس‌کرانه‌های زراعی و طبیعی شهرها، حل مشکل مسکن و نارسایی‌های خدمات زیربنایی و روبنایی و همچنین تمرکززدایی از مادرشهرها و کاهش بار فعالیتی و اقتصادی آنها، احداث شهرهای جدید الزامی می‌شود. به عبارت دیگر، به دنبال مسائل اقتصادی، اجتماعی و کالبدی کلان شهرهای ایران، راه‌حل ایجاد شهرهای جدید همانند بسیاری از کشورهای جهان مطرح گردید (اعتماد، ۱۳۶۸). باتوجه به اهمیت شهرهای جدید در نظام شهری ایران، همواره لزوم ارزیابی و بازنگری شرایط آنها مهم است. در واقع بر این اساس که شهرهای جدید به عنوان مهم‌ترین عرصه‌ای که تاکنون جامعه شهرسازی ایران اندوخته‌های علمی خود را به اجرا درآورده، نیازمند دقت نظر و توجه خاصی می‌باشند (یاران و خوش‌بین، ۱۳۹۱). کاهش کارایی هر پدیده و عدم رسیدگی به آن، ضرورت نگهداری و تجدید حیات و رفع فرسودگی آن را در پی دارد. هنگامی که حیات شهری در محدوده‌ای از شهر به هر علتی رو به رکود می‌گذارد و کوششی جهت رونق مجدد آن صورت نمی‌گیرد بافت شهری آن محدوده در روند فرسودگی قرار می‌گیرد. فرسودگی در بافت‌های شهری بر کالبد بافت و همچنین، فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی آن تأثیرگذار است و در رابطه متقابل به تشدید یکدیگر کمک کرده و موجب رکود حیات شهری و تنزل شدید کیفیت زیست می‌گردد (سلطانی، ۱۳۹۳). در شهرهای کشور ایران پس از رشد و افزایش سریع جمعیت و به دنبال آن رشد سریع شهرنشینی، بحران کیفیت زندگی در شهرها ایجاد شده است. مهم‌ترین مسئله در این زمینه این است که میان محلات مختلف شهری از نظر کیفیت زندگی، تفاوت چشم‌گیری وجود دارد. بخش قدیمی شهر با گسترش بافت جدید در اطراف آن از جمعیت پر شده و مراکز تجاری و خدماتی آن با کمبود تأسیسات زیربنایی و زیرساخت‌های مورد نیاز روبرو شده و رشد کالبدی به صورت سریع بافت قدیم را دچار تحول و تخریب کرده است. ضمن اینکه کمبود بسیاری از نیازها و تسهیلات امروزی که به علت ماهیت قدیمی در آن گنجانده نشده، احساس می‌شود. در بافت جدید نیز ضروری است میزان موفقیت‌آمیزی طرح‌ها و اقدامات صورت گرفته، مورد ارزیابی قرار گیرد تا در برنامه‌ریزی‌های بعدی مشکلات موجود، اصلاح و رفع شود (احمدی و نادری، ۱۳۹۳).

بدیهی است که ارزیابی احداث شهرهای جدید قبل از اجرا و پس از اجرا نسبت به شهرهای قدیمی که در طول زمان شکل گرفته‌اند کار بس دشواری بوده خصوصاً این موضوع در مورد شهرهای جدید که در ایران احداث گردیده‌اند بیشتر صادق بوده به این دلیل که اکثر این شهرها چون قبل از اجرا مطالعات دقیقی ندارند بعد از اجرا مشکلات آنها بروز کرده که اکثر این شهرها فاقد تعاملات اجتماعی مناسب در درون خود و با مادر شهر بوده و بیشتر به کوی‌های خوابگاهی شباهت داشته تا شهرهای که دارای هویت مستقل باشند.

شهر جدید شوشتر نو تنها شهر جدید ساخته شده در ایران است که ویژگی‌های طراحی آن هویت ایرانی مستحکمی دارد و پیش‌نمونه با ارزشی برای ساخت و ساز شهرهای جدید در آینده به شمار می‌آید. این طرح جایزه آقاخان را به خود اختصاص داده است، و می‌بایست آن را نقطه‌ی عطفی به شمار آورد و از آن به خوبی نگهداری کرد. این در حالی است ساکنان محلی شهر آن را قدیمی قلمداد می‌کنند، و برخی از آنها حتی تصور می‌کنند که این شهری تاریخی است که سالیان پیش شکل گرفته و به گونه‌ای ادامه حیات داده است. اما یقیناً این شهر شایستگی آن را دارد که نوسازی شود، ارتقاء یابد و به شهری حقیقی و زنده - همان‌طور که هدف از طراحی آن بوده است - تبدیل گردد (دیبا و جواهریان، ۱۳۸۵).

بنابراین، ضرورت ایجاد می‌کند باتوجه به مطالب گفته شده در بالا خصوصاً در مورد شهر شوشترنو که دارای مطالعات و طرح جامع بوده و طراحی شهر بر اساس اقلیم منطقه و معماری بومی و محلی شهرهای دزفول و شوشتر طراحی گردیده است و از طرفی فاز اول آن که قبل از انقلاب بر اساس طرح اولیه اجرا گردیده و در سطح ملی و بین‌المللی جوایزه ارزنده‌ای را کسب نموده است، شایسته آن است که مدیریت شهری توجه ویژه‌ای به احیا، باززنده‌سازی و معاصرسازی آن داشته باشد تا بتوان به آن به‌عنوان یک الگوی موفق برای سایر شهرهای جدید ایران نگاه کرد.

از آنجایی که، احساس شد طرح اولیه شهر شوشترنو به طور کامل اجرا نشده است و وضع موجود شهر تفاوت‌های زیادی نسبت به طرح اولیه دارد، و از طرفی در بررسی‌های میدانی از شهر شوشترنو مشاهده شد که هم کالبد و هم فعالیت در حد بسیار بالای فرسوده می‌باشد لذا در این پژوهش ابتدا به دنبال توصیف طرح اولیه و وضع موجود شهر بوده تا با شناسایی میزان تغییرات و انحرافات وضع موجود نسبت به طرح اولیه، بتوانیم با بررسی‌های میدانی و گردآوری اطلاعات و آمارهای مورد نیاز پژوهش به تجزیه و تحلیل آنها پرداخته و در مرحله پایانی با ارائه پیشنهادی طراحی شهری جهت بهبود کیفیت شهر شوشترنو اقدامات موثری انجام دهیم.

پیشینه پژوهش

مطالعاتی در زمینه شهرهای جدید، طراحی شهری و مسائل و مشکلات مربوط به آن در خارج از کشور و ایران انجام شده که به برخی از آنها در اینجا اشاره می‌شود:

قرخلو و عابدینی (۱۳۸۷) به ارزیابی چالش‌ها و مشکلات شهرهای جدید و میزان موفقیت آنها در ایران: شهر جدید سهند پرداختند. شهر جدید سهند برای کاستن از مشکلات جمعیتی، اقتصادی، اجتماعی و کالبدی کلانشهر تبریز در حوزه نفوذ این شهر احداث شده است ولی این شهر در عمل نتوانسته است از مشکلات کلانشهر تبریز با توجه به اهدافش بکاهد و اهداف از پیش تعیین شده آن در زمان مشخص، عملی نشده‌اند. شالوده اقتصادی این شهر بر پایه اشتغال صنعتی و خدمات دانشگاهی استوار است که هنوز صنعت و دانشگاه تأثیر مثبتی بر این شهر نگذاشته‌اند و شهر جدید سهند خود با مشکلات و چالش‌های کالبدی، اقتصادی، اجتماعی، ارتباطی و برنامه‌ریزی بسیاری مواجه است. در این مقاله به چالش‌ها و مشکلات موجود در شهر جدید سهند و میزان موفقیت آن با توجه به اهداف از پیش تعیین شده، پرداخته شده است. بزی و افراسیابی‌راد (۱۳۸۸) در مقاله‌ای سنجش و ارزیابی میزان موفقیت و کارایی شهرهای جدید (مطالعه موردی: شهر جدید صدرا) را مورد بررسی قرار دادند. یافته‌های پژوهش ایشان نشان می‌دهد که: تعداد زیادی از خانوارهای ساکن در شهر جدید صدرا سرریز جمعیت شهر شیراز هستند؛ از جمله دلایل مهم مهاجرت خانوارها به شهر جدید صدرا؛ ارزان بودن زمین و مسکن بوده است. میزان رضایت ساکنان شهر جدید صدرا در حد بسیار پایینی قرار دارد و بالأخره این که، ۶۱/۱ درصد ساکنان شهر جدید صدرا، تمایلی به اقامت دائم در این شهر ندارند. بر اساس یافته‌های پژوهش، میان مدت زمان اقامت و میزان رضایتمندی از شهر جدید صدرا، احساس تعلق مکانی و اقامت دائم در آن، کاسته شدن مشکلات، تسهیلات و تجهیزات شهری و میزان رضایتمندی از این شهر و سایر متغیرها رابطه معناداری وجود دارد. اکبرپور و میرزاجایی (۱۳۸۹) در مقاله‌ای به بررسی تحلیل عملکرد شهرهای جدید در نظام شهری کشور پرداختند. بررسی عملکرد شهرهای جدید ایران نشان از آن دارد که شهرهای جدید ایران هنوز نتوانسته است آن جمعیت پیش‌بینی شده خود را جذب نماید. چه عواملی باعث شده که با وجود سرمایه‌گذاری‌های بسیاری که غیرقابل برگشت نیز هست، شهرهای جدید ایران در جذب جمعیت موفق نباشد؟ بی‌هویتی شهرهای جدید، عدم تطابق با فرهنگ ساکنان، خوابگاهی بودن، مکانیابی نامناسب و ... تنها چند عاملی هستند که در پاسخ به سؤال فوق می‌توان از آن‌ها نام برد. شهرهای جدید ایران اگرچه یک راه‌حل میانه و سیاستی واقع‌گرایانه

و مصلحت‌اندیشانه در شرایط زمانی حال است و اگرچه نسبت به راه‌حل‌های اضطراری و کوتاه مدت از جامعیت بیشتری برخوردار است، اما تنها نسخه شفاف‌بخش مشکلات شهری ایران نیست. این تفکر فقط می‌تواند به صورت عملکردی برای ایجاد فرصت‌ها و مجال‌ها برای تهیه برنامه‌های اساسی و درازمدت در شهرنشینی کشور باشد که در رأس آن تدوین سیاست ملی شهرنشینی و راهبرد در توسعه فضایی کشور و بالا بردن قابلیت شهرهای کوچک و متوسط است که راه‌حل اساسی در تأمین اهدافی است که تاکنون شهرهای جدید در برآورده کردن آنها عاجز مانده‌اند. عزیز و آراسته (۱۳۹۰) در مقاله‌ای به ارزیابی تحقق‌پذیری پیش‌بینی‌های کاربری اراضی و پیشنهادهای جهات توسعه در طرح جامع شهر لار پرداختند. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که اغلب پیش‌بینی‌های سطوح و سرانه کاربری‌ها در این طرح، با توجه به پیش‌بینی افق جمعیتی شهر، نادرست بوده و علیرغم این که اکنون چندین سال از پایان دوره اجرایی طرح جامع گذشته است، هنوز تعدادی از سرانه‌های پیشنهادی کاربری محقق نشده است. در عین حال، بر اساس ارزیابی صورت گرفته از طریق منطق‌فازی، جهات پیشنهادی توسعه شهر در این طرح، در جهاتی مناسب تشخیص داده شده است که با پیشنهادهای جهات توسعه در طرح جامع سازگار نیست. مطالعات وضع موجود شهر لار نشان می‌دهد جهات توسعه فعلی شهر لار، سازگار با نتایج تحلیل منطق‌فازی و مغایر با پیشنهادهای طرح جامع است؛ به طوری که برخلاف پیشنهاد طرح جامع که ناحیه جنوب‌غربی را مناسب‌ترین جهت توسعه در نظر گرفته است، روند توسعه در وضع موجود، به سمت ناحیه مرکزی شهر و فاصله فضایی مابین شهر قدیم و شهر جدید لار گرایش پیدا کرده است. خزائی (۱۳۹۰) در مقاله‌ای به بررسی عوامل تأثیرگذار بر توسعه یا تهدید پایداری در شهر جدید اندیشه پرداخته است. شهر جدید اندیشه دارای عملکردی خوابگاهی - خدماتی بوده و در بین ۴ شهر جدید مجموعه شهری تهران (اندیشه، هشتگرد، پردیس، پرنده) تنها شهری است که توانسته جمعیتی بالغ بر پیش‌بینی طرح را در سال ۱۳۸۵ جذب نماید با این حال این شهر نیز هم‌چون شهرهای جدید دیگر ایران در جهت توسعه پایدار شهری بسیار ضعیف عمل نموده است. یاران و محمدی خوش‌بین (۱۳۹۱) در مقاله‌ای به بررسی خودکفایی در شهرهای جدید مقایسه تجربه ایران (شهر جدید هشتگرد) و کره جنوبی پرداختند. در این مقاله خودکفایی در سفرهای غیرکاری به عنوان عاملی در شهرهای جدید که از طریق فرایند تراکمی طولانی مدت و گام به گام محقق می‌شود تا اینکه فوراً توسط برنامه‌ریزی صورت پذیرد، توجه گردیده و به بررسی این امر در شهرهای جدید از نگاهی دیگر می‌پردازد. در این پژوهش سفرهای غیرکاری به عنوان یک متغیر مستقل در نظر گرفته نمی‌شود و به کاربری‌ها و عملکردهای موردنظر که هدف از این سفرها می‌باشند، توجه بیشتری می‌گردد. تحقق کامل این کاربری‌ها تابع برنامه‌ریزی نیستند و طی زمان بر اساس تقاضای ساکنین برای این نوع خدمات شکل می‌گیرند. بررسی جایگاه این نوع کاربری‌ها در برنامه‌ریزی شهرهای جدید و به خصوص ارزیابی آن‌ها در طی مدت ساخت و اسکان ساکنین جدید و همچنین نحوه رشد و توسعه آن‌ها برای بدست آوردن یکی از ابعاد خودکفایی الزامی می‌باشد. هدف از این مقاله تحلیل این ویژگی و بدست آوردن دورنمایی از وضعیت خودکفایی در شهرهای جدید است که از جنبه‌های مهم غایب در مسائل مربوط به ارزیابی خودکفایی می‌باشد. رحمانی و همکاران (۱۳۹۲) به بررسی علل عدم تحقق‌پذیری پیش‌بینی‌های جمعیتی برای شهرهای جدید با مقایسه دو شهر گلبهار و بینالود پرداختند. سوال مطرح شده این است که چرا در سال‌های اخیر جذب جمعیت به شهر گلبهار بسیار قابل توجه‌تر از شهر بینالود است و با مقایسه کلی این دو شهر و بررسی عوامل و معیارهای اصلی جذب جمعیت، علل این استقبال کم از این شهرها و به‌خصوص بینالود را می‌توان در ثابت ماندن الگوی توسعه مشهد، کمبودهای زیربنایی و تأسیساتی برای اسکان و حمل و نقل عمومی، توجه نکردن به بحث هویت شهری، حاشیه‌نشینی در مشهد و مشکلات اداری، اجرایی و نبود اشتغال یافت. حسین‌زاده دلیر و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی به بررسی کارکرد شهرهای جدید ایران در جذب سرریز جمعیت مادرشهرها (مطالعه موردی: شهر جدید سهند) پرداختند. نتایج پژوهش ایشان نشان داد که بنا به دلایلی اشباع جمعیت مادرشهر تبریز و آغاز سرریز آن حداقل تا دهه آینده متغی است. بنابراین

شهر جدید سهند از برنامه پیش‌بینی شده برای جذب جمعیت عقب افتاده و این روند ادامه خواهد داشت. اما به لحاظ کارکرد منظور شده در زمینه جذب جمعیت با ویژگی‌های جمعیت سرریز مادر شهر تبریز تا حدودی امکان تحقق اهداف جهت‌گیری شده میسر می‌نماید. خاکپور و همکاران (۱۳۹۲) در مقاله‌ای به بررسی میزان تحقق‌پذیری طرح تفصیلی در شهر مشهد (منطقه ۱۰) (کاربری‌های فضای سبز و تفریحی، ورزشی و فرهنگی تاریخی) پرداختند. در این مقاله ضمن بررسی دیدگاه‌های توسعه شهر در ایران و جهان به بررسی میزان تحقق‌پذیری طرح تفصیلی پرداخته شده است. نتایج مشاهدات و مطالعات طرح تفصیلی نشان می‌دهد که مطالعات پیشنهادی اولیه طرح تفصیلی در منطقه مورد بررسی تحقق پیدا نکرده است و تفاوت فاحشی چه به لحاظ پراکندگی و جانمایی کاربری‌ها، از تفصیلی نسبت به وضع موجود و نیز در سطح اشغال شده وجود دارد، و بیش‌ترین سهم در تغییر کاربری‌ها مربوط به فضای سبز می‌باشد. شفیع دستجردی (۱۳۹۲) به بررسی نقش نوسازی بافت‌های فرسوده و ضرورت تغییر نگرش در تهیه و اجرای طرح‌های جامع و تفصیلی (نمونه موردی: شهر اصفهان) پرداخته است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که طرح‌های جامع و به تبع آن طرح‌های تفصیلی شهر اصفهان، در زمینه نوسازی بافت‌های فرسوده این شهر ناکارآمد بوده و صرفاً در حد معرفی پهنه‌های نیازمند طرح‌های ویژه نوسازی و بهسازی و تثبیت وضع موجود اقدام کرده است. بنابراین به نظر می‌رسد طراحی شهرهای جدید اغلب برای اسکان کارکنان، کارگران شرکت‌ها و کارخانه‌های صنعتی احداث گردیده‌اند و یا برای سرریز جمعیتی شهرهای بزرگ و به منظور نظارت و مراقبت از آنها احداث شده‌اند. آنچه که در تجارب داخلی و خارجی مشاهده می‌شود این است که این شهرها باید برگرفته از هویت شهرهای مادر که سال‌ها حیات اجتماعی، فرهنگ و تمدن در آنها شکل گرفته است، باشند و همچنین باید شرایطی فراهم نمود که بخش قابل توجهی از ساکنین شهرهای جدید از ساکنین شهر اصلی بوده تا پیوند اجتماعی بین آنها شکل گرفته و شهر دارای هویت گردد، با این اقدام می‌توان از ساخت شهرهای صرفاً خوابگاهی، شرکتی و کارمندی جلوگیری نمود. متأسفانه در سال‌های اخیر در ایران تعداد زیادی شهرهای جدید در اطراف شهرهای بزرگ احداث گردیده، که به دلایل فقدان تعاملات اجتماعی، نداشتن معماری سنتی - بومی و عدم مکان‌یابی و دسترسی مناسب موفقیت‌چندانی حاصل ننموده‌اند. و از آنجایی که اکثر این شهرها به صورت دستوری و از بالا تصمیم‌گیری، طراحی و اجرا گردیدند، و هیچ‌وقت خواست مردم و مشارکت آنها مورد توجه قرار نگرفته است، این شهرها فاقد هویت و فرهنگ متناسب با شهر اصلی می‌باشند. و بعضاً، بعضی نمونه‌ها علی‌رغم داشتن هویت شهری و طراحی و معماری مناسب بومی - محلی (شوشتر نو) به دلیل نداشتن متولی و کم‌توجهی مدیریت شهری و کم‌لطفی ساکنین بدست فراموشی سپرده شده و دست‌خوش تغییرات گسترده در کالبد، فرم و فعالیت شده است. در این پژوهش سعی خواهد شد با ارزیابی روند تهیه طرح اولیه و شکل‌گیری شهر شوشتر نو در زمینه‌های زیست‌محیطی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، عملکردی، کالبدی و مقایسه طرح اولیه خصوصاً فاز اول آن که در همان دوره اجرا گردیده با ساخت‌وسازهای جدید هم‌جوار که پس از انقلاب احداث شده‌اند پرداخته و با ارائه پیشنهادی طراحی شهری و تدوین راهکارهایی جهت بازسازی، باززنده‌سازی و معاصر سازی متناسب با اقلیم و معماری بومی - محلی و با رویکردی به معماری مدرن برای بهبود کیفیت آن اقدامات مؤثری انجام داد.

فرضیه‌های تحقیق

- به نظر می‌رسد وضع موجود شهر شوشتر نو (بجز فاز اول آن) با طرح اولیه مطابقت نداشته و دارای انحراف و تغییرات گسترده‌ای می‌باشد.

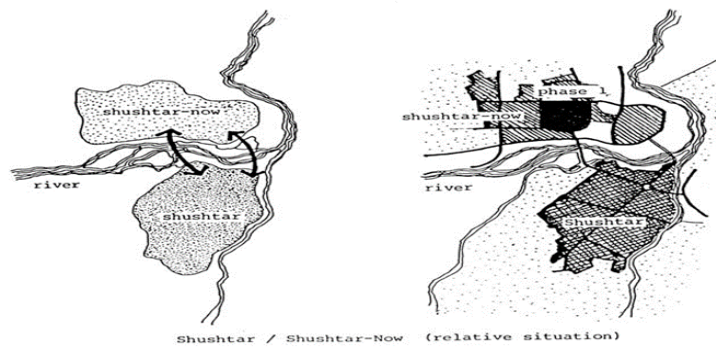
- به نظر می‌رسد چون شهر شوشتر نو در اختیار ساکنین اصلی آن (کارگران و کارمندان شرکت کشت و صنعت کارون) قرار نگرفته است، این شهر دستخوش تغییراتی در فرم و کالبد شده است.
- به نظر می‌رسد با ارائه‌ی پیشنهادهای متناسب با اصول و معیارهای طراحی شهری می‌توان باعث بهبود کیفیت آن شد.

روش شناسی تحقیق

روش تحقیق در پژوهش حاضر توصیفی- تحلیلی و از نوع کاربردی (بازسازی، باز زنده‌سازی و معاصر سازی) می‌باشد. تحقیقات کاربردی اغلب خصلت محلی و موضعی داشته و معمولاً خاصیت تعمیم‌پذیری آنها زیاد نیست. مهم‌ترین روش‌های گردآوری اطلاعات در این تحقیق مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی است. جهت گردآوری اطلاعات در زمینه مبانی نظری و ادبیات تحقیق موضوع، از منابع کتابخانه‌ای از جمله کتاب‌ها و مقالات استفاده شده است. در این مرحله ابتدا به توصیف طرح جامع پیشنهادی اولیه که در سال ۱۳۵۳ توسط مهندسین مشاور (DAZ) تهیه گردید پرداخته می‌شود و در ادامه وضع موجود شهر را از لحاظ کاربری اراضی، کالبدی، معماری و ... به طور کامل توصیف می‌شود. در بخش مطالعات میدانی با استفاده از تکمیل پرسشنامه استاندارد توسط کارشناسان شهرسازی و مصاحبه با ایشان اطلاعات جمع‌آوری شد. جامعه آماری این تحقیق شامل متخصصین ارشد شهرسازی و معماری مرتبط با شهر شوشتر نو، مانند کارمندان اداره راه و شهرسازی شوشتر، شهرداری شوشتر، میراث فرهنگی، شرکت کشت و صنعت کارون (ساکنین اولیه شهر شوشتر نو)، شرکت خانه‌سازی (شرکت سازنده فازهای دو، سه و چهار شهر شوشتر نو) و دانشگاه آزاد می‌باشد که در این تحقیق به دلیل عدم دسترسی به همه افراد جامعه از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده نمودیم و تعداد ۱۸ نفر از جامعه آماری نام برده انتخاب و بین آنها پرسشنامه تحقیق توزیع و تکمیل شد. برای شناسایی عوامل مؤثر در عدم اجرای کامل طرح جامع شوشتر نو از روش تحلیل سلسله مراتبی (AHP) و برای اولویت‌بندی عوامل اقتصادی، سیاسی، اجتماعی^۵ فرهنگی و مدیریتی و زیرمعیارهای آنها از نرم‌افزار Export Choice استفاده شده و اما نوع مداخله برای طراحی شهری با توجه به فرسودگی کامل شهر از روش بازسازی، باززنده‌سازی و معاصر سازی با استفاده از نقشه‌های اتوکد 3D Math, Autocad و اسکیس‌های دستی پیشنهادهای طراحی شهری ارائه می‌شود.

محدوده مورد مطالعه

شهر جدید شوشتر نو بر ۳۲ درجه و ۳ دقیقه عرض شمالی و ۴۸ درجه و ۵۰ دقیقه طول شرقی در دشتی که از آبرفت‌های قدیمی و تراس‌های مسطح تشکیل یافته، بنیان گرفته است. شکل (۱). هوای منطقه در تابستان‌ها به شدت گرم و در زمستان‌ها نسبتاً معتدل است (سازمان هواشناسی خوزستان، ۱۳۸۵). احداث شهر شوشتر نو به منظور اسکان کارگران و کارمندان مجموعه کشت و صنعت کارون متشکل از دو بخش کارگران یقه‌سفید (بخش کشاورزی) و کارگران یقه آبی (بخش صنعت) با خانواده‌های آنها که با امکاناتی شامل مدرسه، مسجد، مرکز تجاری و ... طراحی شده است. بر اساس مطالعات طرح جامع که توسط مهندسین مشاور داض، (۱۳۵۳) انجام شد شهرستان شوشتر با ۳۵۳ کیلومتر مربع مساحت در سال ۱۳۳۵ هجری شمسی ۵۷۳۰۰ نفر جمعیت داشته اما جمعیت اولیه شهر جدید شوشتر نو بعد از ساخت پروژه که سال ۱۳۶۵ تخمین زده بود ۳۱۰۰۰ نفر گنجایش داشت و بر اساس قراردادهای منعقد و مطالعات و پیش‌بینی‌های انجام شده طی ۱۵ سال بعد یعنی از سال ۱۳۶۵ تا سال ۱۳۸۰ با نرخ رشد سالانه ۲/۲ درصد به ۶۶۵۴۵ نفر خواهد رسید (دیبا، ۱۹۸۳).

شکل (۱): موقعیت شهر شوشتر نسبت به شهر شوشتر

منبع: دیبا، ۱۹۸۳

روند شکل‌گیری شهر شوشتر نو در سه مقطع زمانی صورت گرفته است. مرحله اول: احداث فاز اول از سال ۱۳۵۳ تا ۱۳۵۷. مرحله دوم احداث فازهای دو، سه و چهار از سال ۱۳۶۲ تا ۱۳۷۲. مرحله سوم: احداث فاز پنجم از سال ۱۳۷۲ تا اکنون. شکل (۲) نقشه فازبندی شهر جدید شوشتر نو را نشان می‌دهد. عملیات احداث فاز اول شهر شوشتر نو در سال ۱۳۵۳ توسط شرکت گیلارد سیستم و بر طبق طرح اولیه که توسط مهندسین مشاور داض طراحی شده بود شروع و در سال ۱۳۵۷ عملیات ساخت آن به پایان رسید و به صورت اجاره ای در اختیار کارگران و کارمندان کشت و صنعت کارون قرار گرفت. عملیات احداث فاز دوم در اواخر سال ۱۳۵۵ توسط شرکت دی و بر اساس طرح اولیه با ظرفیت ۴۰۰ واحد مسکونی، یک مدرسه راهنمایی و یک دبیرستان شروع و در سال ۱۳۵۷ بعلت وقوع انقلاب و بعد از آن به دلیل جنگ ایران و عراق متوقف گردید که مجدداً در سال ۱۳۶۲ توسط شرکت خانه‌سازی با اندکی تغییرات تکمیل شد. عملیات احداث فازهای سه و چهار بعد از انقلاب و در سال ۱۳۶۲ توسط شرکت خانه‌سازی ایران با ظرفیت حدود ۲۹۰۰ واحد مسکونی آغاز و در سال ۱۳۷۲ به پایان رسید. اما فاز پنجم از سال ۱۳۷۲ به بعد بر طبق طرحی که توسط اداره کل راه و شهرسازی طراحی و به تدریج در حال ساخت و تکمیل شدن است این طرح هیچ‌گونه شباهتی با طرح اولیه نداشته در این طرح واحدهای در سه تپ، یک و دو طبقه در بر گذرهای با عرض حداقل ۸ و ۱۰ متری احداث گردیده، و همچنین مجتمع‌های مسکونی پنج طبقه نیز در بر گذرهای با عرض ۳۵ و ۴۵ متری در حال احداث می‌باشد و با توجه به اینکه بخش عمده‌ای از اراضی مسکونی این فاز هنوز ساخته نشده است انتظار می‌رود در آینده ساخت و سازهای با تراکم بیش از پنج طبقه نیز صورت گیرد (مصاحبه با آقای کاظمی، ۱۳۹۳).

شکل (۲): نقشه فازبندی شهر شوشتر نو

ترسیم: پژوهشگر

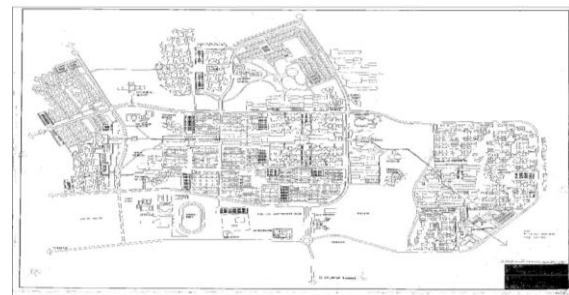
توصیف و تحلیل کاربری اراضی طرح جامع اولیه

شهر جدید شوشترنو در زمینی به مساحت ۲۷۰ هکتار و با ظرفیت ۳۱ هزار نفر در پنج فاز طراحی گردید که فاز اول آن قبل از انقلاب طبق طرح اولیه اجرا گردید. از آنجایی که نقشه دارای مقیاس و در محیط اتوکد از طرح اولیه در دسترس نبود با استفاده از عکس سایت پلان شهر آن را به فایل کدی با مقیاس واقعی تبدیل نموده و کاربری اراضی آن را طبق طرح اولیه مشخص کرده و بعد از تعیین سطح و سرانه کاربری‌ها به تحلیل آنها پرداخته شد. سطح کل کاربری‌های شهر در طرح اولیه شهرک شوشترنو برابر با ۲۷۰ هکتار است که در جدول (۱) مساحت، درصد و سرانه هر یک از کاربری‌های طرح آمده است:

شکل (۴) نقشه کاربری اراضی شهر شوشترنو

ترسیم: پژوهشگر

شکل (۳): نقشه سایت پلان شهر شوشترنو

منبع: مهندسین مشاور داض

جدول (۱): سطح، درصد و سرانه کاربری اراضی طرح اولیه شهر شوشترنو با جمعیت ۳۱۰۰۰ نفر (سال ۱۳۵۳)

کاربری	مساحت (متر مربع)	مساحت به هکتار	درصد	سرانه (متر مربع)
۱ مسکونی	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰	۳۷	۳۲/۲۵
۲ معابر	۵۸۰۲۳۱	۵۸	۲۱/۵	۱۸/۷۱
۳ تجاری	۴۹۶۳۶	۵	۲	۱/۵
۴ آموزشی	۱۷۱۰۰۰	۱۷	۶/۳	۵/۵
۵ فضای سبز	۱۳۹۸۰۰	۱۴	۵/۲	۴/۵
۶ اداری	۳۹۹۶۶	۴	۱/۵	۱/۲۸
۷ ورزشی	۱۴۵۰۰۰	۱۴/۵	۵/۱	۴/۵
۸ پارکینگ	۸۴۷۶۹	۸/۵	۳/۱	۲/۷۳
۹ حمل و نقل و انبار	۴۴۲۱۵	۴/۴	۱/۶	۱/۴۲
۱۰ فرهنگی و مذهبی	۱۰۶۰۰	۱	۱/۴	۱/۴
۱۱ بهداشتی	۱۵۳۵۰	۱/۵	۱/۵	۱/۵
۱۲ انتظامی و انتظامی	۸۵۴۵	۸	۳	۳
۱۳ درمانی	۱۱۰۲۹۰	۱۱	۴/۱	۳/۵۵
۱۴ تاسیسات و تجهیزات	۱۵۳۹۸	۱/۵	۱/۵	۱/۵
۱۵ جهانگردی و پذیرایی	۱۹۵۲۰۰	۱۹/۵	۷/۲	۷/۳
۱۶ آموزش عالی	-	-	-	-
۱۷ زمین بایر	۹۰۰۰۰	۹	۳/۴	۲/۹۰
مجموع	۲,۷۰۰,۰۰۰ متر مربع	۲۷۰ هکتار	۱۰۰	-

ماخذ: پژوهشگر.

توصیف فاز اول شهر شوشتر نو

بررسی‌ها در توصیف طرح اولیه نشان می‌دهد که این طرح برابر با ضوابط و استانداردهای شهرسازی برنامه‌ریزی و طراحی شده است. در این طرح کاربری اراضی شهری با توجه به مساحت شهر و تعداد جمعیت آن پیش‌بینی گردیده و سرانه‌های شهری برابر با سرانه‌های استاندارد تعریف گردیده و از لحاظ سازگاری و موقعیت قرارگیری در جای مناسب جانمایی شده‌اند، فضاهای شهری در مسیر پیاده‌راه اصلی طراحی شده و هر محله نیز برای خود دارای فضاهای شهری با مرکز محله هستند. معماری شهر متناسب با اقلیم منطقه احداث شده و در ساخت و سازها از مصالح بومی^۵ محلی که اکثراً آجر و سیمان بوده استفاده شده است و شهر با توجه به توپوگرافی زمین در شیب مناسب احداث گردیده، سلسه مراتب دسترسی در آن به خوبی رعایت شده از آنجایی که شهر یک شهر پیاده‌محور بوده جدایی سواره از پیاده به خوبی تعریف گردیده و به این منظور پارکینگ‌های روباز زیادی در حد فاصل گذرهای سواره و پیاده تعبیه شده است به هر حال در توصیف طرح اولیه می‌توان گفت در صورتی که طرح اولیه شهر شوشتر نو به طور کامل اجراء می‌گردید می‌توانست الگوی مناسب و کاملاً موفق برای شهرهای جدید پیاده محور محسوب گردد.

توصیف و تحلیل نقشه وضع موجود و مقایسه آن با طرح اولیه شهر شوشتر نو

بررسی‌ها نشان می‌دهد که علت کاهش کاربری مسکونی از یک طرف نرسیدن به جمعیت مورد نظر یعنی ۳۱ هزار نفر بوده و از طرفی بخش عمده‌ای از اراضی دارای کاربری مسکونی به آموزش عالی و سایر کاربری‌ها تغییر یافته است و بخشی هم به صورت زمین بایر موجود هستند. همچنین، اکثر کاربری‌های طرح اولیه مانند تجاری، آموزشی، ورزشی، درمانی، اداری و ... در وضع موجود کاهش شدیدی داشته‌اند و فاصله زیادی با سرانه‌های استاندارد که طرح اولیه بر اساس آن طراحی شده بود دارند. به عبارت دیگر می‌توان گفت اکثر کاربری‌های خدماتی مفید برای شهر دچار کاهش شدید شده‌اند و این خدمات‌رسانی را برای شهروندان با مشکل مواجه کرده است برای مثال در محدوده وضع موجود فقط یک مدرسه راهنمایی و یک دبیرستان با عملکرد دو شیفته وجود دارد که پاسخگویی جمعیت فعلی نبوده و ساکنین محدود مورد مطالعه مجبورند مسافت زیادی برای رسیدن به دبیرستان و مدرسه راهنمایی طی نمایند. در صورتی که کاربری‌های مانند نظامی و انتظامی، حمل و نقل و انبار و معابر شهری افزایش یافته‌اند که این برای شهری پیاده‌محور که در مقاس انسانی طراحی شده است نمی‌تواند پیامد خوبی داشته باشد. سطوح کاربری‌ها در شهر شوشتر نو در وضعیت موجود به شرح جدول (۲) می‌باشد که در ادامه به مقایسه تغییرات وضعیت موجود با طرح اولیه پرداخته می‌شود.

شکل (۵) نقشه وضع موجود شهر شوشتر نو

ترسیم: پژوهشگر

جدول (۲): سطوح و سرانه های کاربری اراضی وضع موجود شهر شوشتر نو

ردیف	نوع کاربری	مساحت به متر مربع	مساحت به هکتار	درصد	سرانه به متر مربع
۱	مسکونی	۶۶۴۱۸۱	۶۶/۴	۲۴/۵	۳۸
۲	معابر	۶۴۶۰۰۰	۶۴/۶	۲۳/۵	۳۷
۳	تجاری	۶۸۷۸	۰/۶۸	۰/۲۵	۰/۴
۴	آموزشی	۱۷۳۶۳	۱/۷	۰/۶	۱
۵	فضای سبز	۲۹۷۰۶	۲/۹	۱/۱	۱/۷
۶	اداری	۲۶۰۹۵	۲/۶	۰/۹۵	۱/۵
۷	ورزشی	۸۰۱۲۲	۸	۲/۹۵	۴/۵
۸	پارکینگ	۱۷۴۷۰	۱/۷	۰/۶	۱
۹	حمل و نقل و انبار	۷۰۸۴۰	۷	۲/۵	۴/۰۴
۱۰	فرهنگی و مذهبی	۱۴۲۷	۰/۱	۰/۳۶	۰/۸
۱۱	بهداشتی	۸۹۸	۰/۸	۰/۰۲	۰/۵
۱۲	نظامی و انتظامی	۵۶۹۲۸	۵/۵	۲	۳/۲۵
۱۳	درمانی	۱۰۶۱۸۶	۱۰/۶	۳/۹۱	۶/۰۶
۱۴	تاسیسات و تجهیزات	۲۴۵۶	۰/۲۵	۰/۰۹	۰/۱۴
۱۵	جهانگردی و پذیرایی	۱۶۸۸	۰/۱	۰/۳۶	۰/۰۹
۱۶	آموزش عالی	۳۰۷۰۰۷	۳۰/۷	۱۱/۳	۱۷/۵
۱۷	زمین بایر	۶۷۵۰۰۰	۶۷/۵	۲۵	۳۸
	جمع کل	۲,۷۰۰,۰۰۰	۲۷۰	۱۰۰	-

استخراج: پژوهشگر.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

فرضیه اول: بنظر می‌رسد وضع موجود شهر شوشتر نو (بجز فاز اول آن) نسبت به طرح اولیه دارای تغییرات و انحراف زیادی می‌باشد.

مطالعات بالا نشان می‌دهد میزان تغییرات و انحراف از طرح اولیه در وضع موجود بسیار گسترده می‌باشد برای نشان دادن میزان تغییرات در حوزه‌های مختلف نیاز به تقسیم‌بندی بشرح ذیل است.

تغییرات کاربری اراضی: همان طوری که پیش‌تر هم توضیح داده شد عمده‌ترین تغییرات در این بخش کاهش چشم‌گیر کاربری‌های عمومی و خدماتی مانند فضای سبز، فرهنگی - تفریحی، ورزشی، آموزشی، مذهبی، تجاری، پارکینگ و اداری بوده است که بیش‌ترین کاهش مربوط به فضای تفریحی - فرهنگی با ۹۳ درصد و کم‌ترین کاهش مربوط به کاربری‌های اداری با ۱۵ درصد نسبت به طرح اولیه داشته است.

تغییرات کالبدی: از لحاظ کالبدی عمده‌ترین تغییر حذف خیابان پیاده‌راه اصلی که به‌عنوان ستون فقرات شهر طراحی و همچنین، حذف کلیه فضاهای شهری مجاور یا در مسیر می‌باشد که با حذف آن سازمان فضایی شهر و پیوستگی بین فضاهای شهری در طرح اولیه از بین رفته و شهر ارتباط کالبدی و انسجام شهری خود را از دست داده است.

تغییرات معماری: در بخش معماری شهر شوشتر نو فقط محدوده فاز اول بر طبق نقشه‌های طرح اولیه احداث شده است، اما در فازهای دو، سه و چهار هرچند که بر طبق همان نقشه‌های طرح اولیه احداث شده‌اند ولی به دلیل وقفه طولانی ۵ ساله و نبود نظارت کافی و دوری از اهداف طرح عمده ترین تغییرات در ورودی ساختمانهای مسکونی، تغییر مصالح ساختمانها، تغییر مصالح کف معابر پیاده راه و تخریب بعضی واحدهای ساختمانی و احداث ساختمانهای با فرم و مصالح جدید نیز قابل مشاهده می‌باشد. اما تغییرات در فاز پنج چون بر اساس طرح دیگری در حال اجرا می باشد به صورت صد در صد می‌باشد.

تغییرات جمعیتی: شهر شوشتر نو برای جمعیتی در حدود ۳۱۰۰۰ نفر طراحی شده بود و قرار بود طی یک دوره ۲۰ ساله با نرخ رشد زاد و ولد و مهاجرت افراد از شهر شوشتر قدیم و روستاهای اطراف این جمعیت به ۶۶۰۰۰ نفر نیز برسد ولی از آنجایی که اهداف طرح محقق نگردید جمعیت شهر شوشتر نو در حال حاضر حدود ۲۰ هزار نفر می‌باشد.

فرضیه دوم: به نظر می‌رسد چون شهر شوشتر نو در اختیار ساکنین اصلی آن (کارگران و کارمندان شرکت کشت و صنعت کارون) قرار نگرفته است، این شهر دستخوش تغییرات گسترده شده است.

بررسی‌های میدانی و مطالعاتی نشان می‌دهد این فرض که چون شهر شوشتر نو در اختیار ساکنین اولیه آن قرار نگرفته، دستخوش تغییرات گسترده شده است نمی‌تواند فرض درستی باشد به این دلیل که فاز اول طرح زمانی که در سال ۱۳۵۷ به اتمام رسید بلافاصله به صورت اجاره‌ای در اختیار کارگران و کارمندان شرکت کشت و صنعت کارون قرار گرفت و تا اکنون در آن ساکن هستند و در همین سال‌های اخیر برابر با نرخ کارشناسی به آنها واگذار شده‌اند و سند هم به نام آنها صادر شده است و فازهای دو و سه و چهار که بعد از انقلاب بر اساس همان طرح اولیه احداث و تکمیل شده‌اند به صورت مختلط در اختیار کارمندان سایر ادارات و کارگران و کارمندان شرکت کشت و صنعت کارون قرار گرفته و در حال واگذاری به آنها می‌باشند.

برای پی بردن به عوامل مؤثر در عدم اجرای کامل طرح جامع شهر شوشتر نو از روش تحلیل سلسله مراتبی (AHP) استفاده گردید و چهار عامل اساسی و مؤثر که از نظر متخصصین شهرسازی (سیاسی، اقتصادی، اجتماعی^۹ فرهنگی و مدیریتی) که بیشترین نقش در عدم اجرای کامل طرح جامع شوشتر نو داشتند مورد ارزیابی قرار گرفت این ارزیابی با استفاده از تکمیل پرسشنامه‌های مرتبط در مورد مقایسات زوجی که توسط ۱۸ نفر از متخصصین و کارشناسان شهرسازی و معماری ساکن در شهر شوشتر که در ادارات و موسسات آموزش عالی مانند شهرداری شوشتر، اداره راه و شهرسازی شوشتر، میراث فرهنگی شوشتر، دانشگاه آزاد شوشتر، شرکت خانه‌سازی شوشتر (مجری احداث فازهای دو، سه و چهار شهر شوشتر نو) و شرکت کشت و صنعت کارون تکمیل گردیده است.

شکل (۶) اولویت بندی اوزان عوامل چهارگانه و زیر معیارهای آنها در عدم اجرای طرح جامع

منبع: پژوهشگر.

در این اولویت بندی پس از ایجاد مدل اصلی تحلیل سلسله مراتبی، برای بدست آوردن اوزان عوامل یاد شده از نرم افزار Export choice استفاده شد که مشخص گردید عوامل اقتصادی با وزن ۰/۳۲۹ درصد، عوامل اجتماعی - فرهنگی با وزن ۰/۳۱۶ درصد، عوامل سیاسی با وزن ۰/۲۰۳ درصد و عوامل مدیریتی با وزن ۰/۱۵۲ درصد به ترتیب در عدم اجرای کامل طرح جامع شهر شوشتر نقش داشته اند.

هدف: اولویت بندی عوامل موثر در عدم اجرای کامل طرح جامع شوشتر نو

شکل (۷) اولویت بندی اوزان عوامل چهار گانه موثر در عدم اجرای طرح جامع شوشتر نو

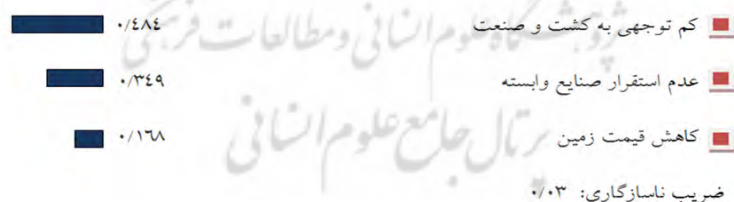
منبع: پژوهشگر.

برای روشن شدن بهتر موضوع هر کدام از عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و مدیریتی همراه با زیر معیارهای آنها و میزان تأثیرگذاری که در عدم اجرای کامل طرح جامع شوشتر نو داشته اند پرداخته می شود:

- عامل اقتصادی با وزن ۰/۳۲۹ درصد بیشترین نقش در عدم اجرای طرح داشته و در بین زیر معیارهای آن، کم توجهی به کشت و صنعت کارون ۰/۴۸۴ درصد در عدم اجرای کامل طرح جامع شوشتر نو بیشترین نقش را داشته است.

هدف: اولویت بندی عوامل موثر در عدم اجرای کامل طرح شوشتر نو

زیر معیار های عوامل اقتصادی:

ضریب ناسازگاری: ۰/۰۳

شکل (۸): اولویت بندی اوزان زیر معیارهای عوامل اقتصادی موثر در عدم اجرای طرح جامع

منبع: پژوهشگر.

- عوامل اجتماعی - فرهنگی عامل دومی بود که از نظر متخصصان در عدم اجرای کامل طرح جامع شوشتر نو نقش داشته است و در بین زیر معیارهای آن وجود سه روستای، شاه نجف، گاو میش آباد و دره نو در بافت با وزن ۰/۲۲۰ درصد بیشترین نقش در عدم اجرای کامل طرح جامع شوشتر نو داشته است.

شکل (۹): اولویت بندی اوزان زیر معیارهای عوامل اجتماعی- فرهنگی موثر در عدم اجرای طرح

منبع: پژوهشگر.

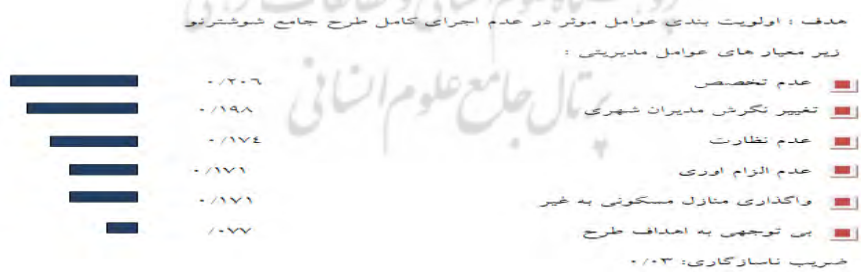
- عوامل سیاسی عامل مهم دیگری که نقش زیادی در عدم اجرای طرح جامع شوشترنو داشته است و در بین معیارهای آن عامل جنگ تحمیلی با وزن ۰/۴۱۳ درصد بیشترین نقش را داشته است.

شکل (۱۰): اولویت بندی اوزان زیر معیارهای عوامل سیاسی موثر در عدم اجرای طرح

منبع پژوهشگر

- عوامل مدیریتی در بین عوامل چهارگانه در رتبه چهارم قرار دارد و کمترین نقش در عدم اجرای کامل طرح جامع شوشترنو داشته و در بین زیر معیارهای آن عامل عدم تخصص با وزن ۰/۲۰۶ درصد بیشترین نقش را در عدم اجرای کامل طرح داشته است.

شکل (۱۱): اولویت بندی اوزان زیر معیارهای عوامل مدیریتی موثر در عدم اجرای طرح

منبع پژوهشگر.

فرضیه سوم: به نظر می رسد با ارائه راهکارها و پیشنهادهای متناسب با اصول و معیارهای طراحی شهری می توان باعث بهبود کیفیت شهر شوشترنو شد.

همان طوری که پیشتر هم توضیح داده شد از آنجایی که شهر شوشترنو هم در کالبد و هم فعالیت دچار فرسودگی شده است بنابراین به این نتیجه رسیدیم که این شهر دارای فرسودگی کامل فضا می باشد یا به عبارتی معادله: شکل (کالبد فرسوده) +

فعالیت (فرسوده) = فرسودگی کامل فضا (حیثی و مقصودی، ۱۳۹۱) در مورد این شهر صدق می‌کند. همچنین فرسودگی در نتیجه‌ی فرسودگی کالبد و فعالیت ایجاد گردیده. به دیگر سخن در این معادله، هم فعالیت، هم کالبد از حیث ارتفاع خارج شده که برای خروج از این فرسودگی در طرح پیشنهادی چاره‌ای نبود جز اینکه پیشنهاد نماییم که در بخش عمده‌ای از شهر بازسازی، بازنده‌سازی و معاصر سازی صورت گیرد. بنابراین نوع مداخله در شهر شوشترنو از جنس، مداخله فرانوگرایانه می‌باشد: این نوع مداخله متأثر از نظریه‌های شهرسازی دهه شصت قرن بیستم میلادی به بعد می‌باشد. مداخله فرانوگرایانه می‌تواند، تلفیقی از مداخله نوگرایانه و مداخله فرهنگ‌گرایانه باشد که از افراط و تفریط دو نوع مداخله می‌کاهد.

مساحت طرح پیشنهادی شهر شوشترنو ۳۶۵ هکتار و جمعیت آن ۳۰۰۰۰ نفر بوده که در مقایسه با نقشه طرح اولیه و وضع موجود شهر، مساحت آن حدود ۹۵ هکتار افزایش دارد. این طرح تلفیقی از طرح شطرنجی و شعاعی می‌باشد و از آنجایی که این شهرک در حال حاضر قسمتی از شهر شوشتر محسوب می‌شود. لذا برخی از کاربرهای شهری مانند کاربری‌های درمانی، ورزشی، آموزشی، عالی و صنعتی در مقیاس کل شهر دیده شده است.

شکل (۱۲) نقشه پیشنهادی کاربری اراضی شهر شوشترنو

طراح: پژوهشگر

جدول (۳) سطوح و سرانه‌های طرح پیشنهادی شهر شوشترنو

ردیف	نوع کاربری	مساحت به متر مربع	مساحت به هکتار	درصد	سرانه
۱	مسکونی	۶۷۶۰۳۰/۸	۶۷/۶	۱۸/۵	۲۲/۵
۲	تجاری	۷۱۸۴۵	۷/۱۸	۲	۲/۴
۳	آموزشی	۱۰۴۱۷۶/۶	۱۰/۴	۲/۸	۳/۵
۴	ورزشی	۴۸۷۴۳۹/۹	۴۸/۷	۱۳/۳	۱۶/۲
۵	درمانی	۱۱۲۶۵۹/۱	۱۱/۳	۳/۰۹	۳/۷
۶	بهداشتی	۴۹۹۸۳/۹	۵	۱/۳	۱/۶
۷	اداری	۴۹۷۴۷/۳	۵	۱/۳	۱/۶
۸	انتظامی	۶۳۸۳	۰/۶	۰/۱۶	۰/۲۱
۹	فرهنگی	۲۳۲۵۸/۳	۲/۳	۰/۶۳	۰/۷۷
۱۰	مذهبی	۱۵۲۳۶/۱	۱/۵	۰/۴۱	۰/۵

۱/۸	۲/۲	۶/۶	۶۶۳۴۶/۹	حمل و نقل و انبار	۱۱
۱۷/۷	۱۴/۵	۵۳/۱	۵۳۱۰۱۹	فضای سبز	۱۲
۱/۶۵	۱/۵۵	۲	۱۹۵۸۸/۶	پذیرایی	۱۳
۳/۲	۲/۶	۹/۴	۹۴۳۲۲	تاسیسات و تجهیزات	۱۴
۱/۳۳	۱/۰۹	۴	۴۰۰۰۰	تفریحی و گردشگری	۱۵
۲۳/۲۳	۱۹	۶۹/۷	۶۹۷۰۲۲/۹	صنعتی	۱۶
۸/۲	۶/۷	۲۴/۶	۲۴۵۸۰۱/۶	آموزش عالی	۱۷
۱۲	۹/۹	۳۶	۳۶۰۰۰۰	معابر و پارکینگ	۱۹
-	۹۹/۶۳	۳۶۵	۳۶۵۰۰۰۰	جمع کل	

منبع: پژوهشگر.

سرانه‌های پیشنهادی طرح مورد نظر بر اساس مجموعه مصوبات شورای عالی شهرسازی و معماری ایران تعریف شده‌اند. از آنجاییکه طرح اولیه شهرشوترنو به طور کامل اجرا نگرده است و وضع موجود آن از کمبود سرانه‌های عمومی و شهری کافی رنج می‌برد لذا در طرح پیشنهادی تمام کمبودهای وضع موجود را بر طرف نموده و از طرفی چون شهرک شوترنو در حال حاضر عملاً بخشی از شهر شوشتر محسوب می‌گردد و نمی‌توان آن را جدای از شهر شوشتر و به‌عنوان یک شهر مستقل در نظر گرفت لذا برخی از سرانه‌های عمومی مانند درمانی، ورزشی، آموزش عالی، صنعتی و فضای سبز در مقیاس شهری در نظر گرفته شده‌اند که بتوان به کل شهر سرویس داده و خدمات‌رسانی نمایند.

بحث و نتیجه‌گیری

شهرهای جدید ایران را می‌توان به دو دسته قبل و بعد از انقلاب تقسیم‌بندی کرد آن دسته از شهرهای جدیدی که قبل از انقلاب احداث شده‌اند بیشتر به منظور اسکان کارگران و کارمندان بخش صنعت یا کشاورزی بوده است، این در حالی است که شهرهای جدیدی که در دهه‌های اخیر احداث شده‌اند اکثراً به‌منظور اسکان سرریز جمعیت شهرهای بزرگ می‌باشند. از جمله شهرهای جدید ایران، شهر شوشترنو که در سال ۱۳۵۳ ه.ش به منظور اسکان کارگران و کارمندان شرکت کشت و صنعت کارون و به منظور ارتقاء بخش کشاورزی خصوصاً نیشکر، احداث گردیده است. هدف از این تحقیق ارزیابی و مقایسه شهر جدید شوشترنو طی دوره‌های مختلف (۱۳۵۳-۱۳۹۴) و ارائه پیشنهادهای طراحی شهری به‌منظور بهبود کیفیت آن بود که با روش توصیفی^۰ تحلیلی و روش گردآوری اطلاعات اسنادی - کتابخانه‌ای و میدانی به بررسی این موضوع پرداخته شد. بررسی فرضیات پژوهش به شرح ذیل می‌باشد:

بررسی فرضیه اول: مطالعات فصول پیشین نشان می‌دهد میزان تغییرات و انحراف از طرح اولیه در وضع موجود بسیار گسترده می‌باشد. نتایج پژوهش حاضر با پژوهش بزی و افراسیابی راد (۱۳۸۸)، اکبرپور و میرزاجایی (۱۳۸۹)، عزیزی و آراسته (۱۳۹۰)، رحمانی و همکاران (۱۳۹۲)، حسین زاده دلیر و قربانی (۱۳۹۱)، خاکپور و همکاران (۱۳۹۲) در یک راستا می‌باشد. به‌طوری‌که بررسی عملکرد شهرهای جدید نشان از آن دارد که شهرهای جدید ایران هنوز نتوانسته است آن جمعیت پیش‌بینی شده خود را جذب نماید. اغلب پیش‌بینی‌های سطوح و سرانه کاربری‌ها در این طرح، با توجه به پیش‌بینی افق جمعیتی شهر، نادرست بوده و علیرغم این که اکنون چندین سال از پایان دوره اجرایی طرح جامع گذشته است، هنوز تعدادی از سرانه‌های پیشنهادی کاربری محقق نشده است.

بی‌هویتی شهرهای جدید، عدم تطابق با فرهنگ ساکنان، خوابگاهی بودن، مکانیابی نامناسب از جمله مشکلات شهرهای جدید در ایران می‌باشد. شهرهای جدید ایران اگرچه یک راه‌حل میانه و سیاستی واقع‌گرایانه و مصلحت‌اندیشانه در شرایط زمانی حال است و اگرچه نسبت به راه‌حل‌های اضطراری و کوتاه مدت از جامعیت بیشتری برخوردار است، اما تنها نسخه شفابخش مشکلات شهری ایران نیست. این تفکر فقط می‌تواند به صورت عملکردی برای ایجاد فرصت‌ها و مجال‌ها برای تهیه برنامه‌های اساسی و درازمدت در شهرنشینی کشور باشد که در راس آن تدوین سیاست ملی شهرنشینی و راهبرد در توسعه فضایی کشور و بالا بردن قابلیت شهرهای کوچک و متوسط است که راه‌حل اساسی در تأمین اهدافی است که تاکنون شهرهای جدید در برآورده کردن آنها عاجز مانده‌اند.

بررسی فرضیه دوم: بررسی‌های میدانی و مطالعاتی نشان می‌دهد این فرض که چون شهر شوشتر نو در اختیار ساکنین اولیه آن قرار نگرفته، دستخوش تغییرات گسترده شده است نمی‌تواند فرض درستی باشد به این دلیل که فاز اول طرح زمانی که در سال ۱۳۵۷ به اتمام رسید بلافاصله به صورت اجاره‌ای در اختیار کارگران و کارمندان شرکت کشت و صنعت کارون قرار گرفت و تاکنون در آن ساکن هستند و در همین سال‌های اخیر برابر با نرخ کارشناسی به آنها واگذار شده‌اند و سند هم به نام آنها صادر شده است. و فازهای دو و سه و چهار که بعد از انقلاب بر اساس همان طرح اولیه احداث و تکمیل شده‌اند به صورت مختلط در اختیار کارمندان سایر ادارات و کارگران و کارمندان شرکت کشت و صنعت کارون قرار گرفته و در حال واگذاری به آنها می‌باشند.

نتیجه بررسی این فرضیه با پژوهش قرخلو و عابدینی (۱۳۸۷)، خزائی (۱۳۹۰)، یاران و محمدی خوش‌بین (۱۳۹۱)، رحمانی و همکاران (۱۳۹۲)، هم‌راستا می‌باشد به گونه‌ای که در شهر مورد مطالعه هر دو پژوهش مشکلات اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و مدیریتی مورد ارزیابی قرار گرفته و میزان موفقیت طرح‌ها مورد ارزیابی قرار گرفته است. و در هر دو پژوهش این مشکلات وجود دارد و طرح‌های اجرا شده با اهداف از پیش تعیین شده تفاوت دارد. همچنین این شهرهای جدید در جهت توسعه پایدار شهری بسیار ضعیف عمل نموده است. ثابت ماندن الگوی توسعه، کمبودهای زیربنایی و تأسیساتی برای اسکان و حمل و نقل عمومی، توجه نکردن به بحث هویت شهری، حاشیه‌نشینی و مشکلات اداری، اجرایی و نبود اشتغال یافت. پژوهش حسین‌زاده دلیر و قربانی (۱۳۹۱) نشان داد که بنا به دلایلی اشیاع جمعیت مادرشهر تبریز و آغاز سرریز آن حداقل تا دهه آینده منتفی است. بنابراین شهر جدید سهند از برنامه پیش‌بینی شده برای جذب جمعیت عقب افتاده و این روند ادامه خواهد داشت. اما به لحاظ کارکرد منظور شده در زمینه جذب جمعیت با ویژگی‌های جمعیت سرریز مادر شهر تبریز تا حدودی امکان تحقق اهداف جهت‌گیری شده میسر می‌نماید.

بررسی فرضیه سوم: همانطوری که پیشتر هم توضیح داده شد از آنجایی که شهر شوشتر نو هم در کالبد و هم فعالیت دچار فرسودگی شده است؛ بنابراین، در طرح پیشنهادی چاره‌ای نبود جز اینکه پیشنهاد نماییم که در بخش عمده‌ای از شهر بازسازی، باززنده‌سازی و معاصرسازی صورت گیرد، نتایج بررسی این فرضیه با نتایج پژوهش شفیع‌دستی (۱۳۹۲) هم‌راستا می‌باشد. به طوری که وی صرفاً در حد معرفی پهنه‌های نیازمند طرح‌های ویژه نوسازی و بهسازی و تثبیت وضع موجود اقدام کرده است. بنابراین پژوهش حاضر نیز به منظور بهبود کیفیت زندگی در شهر جدید شوشتر نو پیشنهادهای ارائه داده است.

اگر ما بخواهیم که شهر شوشتر نو را به عنوان یک طرح موفق در شهرسازی تلقی کنیم همچنان که اجرای ناتمام آن در سنوات گذشته از شهرت بسیار خوبی در سطح ملی و بین‌المللی برخوردار بوده است قدر مسلم آن است که ما نمی‌توانیم اساس طرح اولیه را نادیده گرفته و به دنبال آن باشیم تا یک طرح جدیدی را جایگزین آن بکنیم، بلکه هدف آن است با حفظ هویت

فرهنگی شهر و چارچوب کلی آن دست به بازسازی، باز زنده‌سازی و معاصرسازی شهر با الگو گرفتن از طرح اولیه و متناسب با الگوهای طراحی شهری و به شکلی نو زده، و با بازسازی کالبد، فعالیت و حیات شهری مجدداً به آن باز گردانیم. سرانه‌های پیشنهادی طرح مورد نظر براساس مجموعه مصوبات شورای عالی شهرسازی و معماری ایران تعریف شده‌اند. از آنجایی که طرح اولیه شهر شوشترنو به طور کامل اجرا نگرده است و وضع موجود آن از کمبود سرانه‌های عمومی و شهری کافی رنج می‌برد لذا در طرح پیشنهادی تمام کمبودهای وضع موجود را برطرف نموده و از طرفی چون شهرک شوشترنو در حال حاضر عملاً بخشی از شهر شوشتر محسوب می‌گردد و نمی‌توان آن را جدای از شهر شوشتر و به‌عنوان یک شهر مستقل در نظر گرفت. لذا برخی از سرانه‌های عمومی مانند درمانی، ورزشی، آموزش عالی، صنعتی و فضای سبز جوری در نظر گرفته شده‌اند که بتوان به کل شهر سرویس داده و خدمات‌رسانی نمایند.

بنابراین می‌توان گفت طرح پیشنهادی شهر شوشترنو طرحی است که با الگو گرفتن از طرح اولیه و حفظ هویت شهر قدیم بازسازی و معاصرسازی شده است و علاوه بر آن تا حدودی شهر را به‌عنوان جزی از یک کل در نظر گرفته است که هم هویتی مستقل دارد و هم می‌تواند شخصیتی فراشهری نیز داشته باشد و در بخش‌های مانند گردشگری و تفریحی، پذیرایی، ورزشی، درمانی، آموزش عالی و آموزش صنعتی به کل شهرستان شوشتر و فراتر از آن سرویس و خدمات‌رسانی نماید.

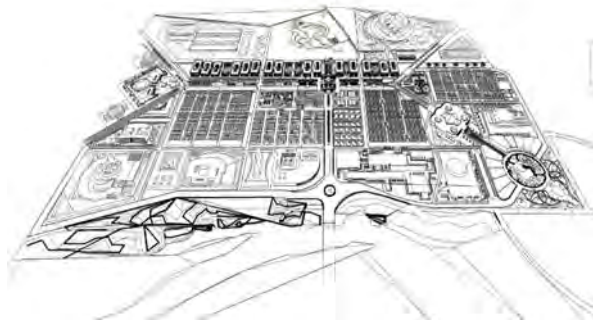
همچنین طرح پیشنهادی حاصل مطالعات بدست آمده از مقایسه طرح اولیه و وضع موجود شهر شوشترنو می‌باشد این طرح با ارائه راهکارها و پیشنهادهای طراحی شهری برای بهبود کیفیت وضع کنونی شهر پرداخته است به قسمی که در جهت برطرف نمودن کمبود سرانه‌های شهری و نزدیک کردن آنها به سرانه‌های طرح اولیه و سرانه استاندارد پرداخته است و با طراحی مناسب محور پیاده‌راه اصلی شهر را باززنده‌سازی و معاصرسازی نموده و کلیه فضاهای شهری اطراف پیاده‌راه را احیاء و معاصرسازی نموده است تا فعالیت را به کالبد شهر برگرداند و همچنین، این طرح شبکه معابر را مورد بررسی دقیق قرار داده سواره‌روها را تقویت نموده و پیاده‌راه‌های درون بافت مسکونی را تغییر داده پارکینگ‌های خصوصی برای منازل مسکونی و پارکینگ‌های عمومی مورد نیاز در سطح شهر پیش‌بینی نموده است و این طرح به مقوله گردشگری و تفریحی به دلیل پتانسیل بالای شهر اهمیت فوق‌العاده‌ای داده است.

بنابر آنچه که گفته شد و از طراحی طرح پیشنهادی مشهود است، اثبات فرضیه سوم که ارائه راهکارها و پیشنهادهای طراحی شهری برای بهبود کیفیت شهر بود.

در صورتی که عزمی جدی از طرف مدیریت کلان شهری در سطح کشور، استان و شهرستان برای حفظ و نگهداری شهر شوشترنو بعنوان یکی از طرح‌های موفق شهرهای جدید معاصر ایران وجود داشته باشد می‌توان با ارائه راهکارها و پیشنهادی طراحی شهری که حاصل مطالعات دقیقی از طرح اولیه و وضع موجود شهر باشد دست یافت و این شهر را که از شهرت جهانی خوبی برخوردار است نجات داد و بعنوان یک الگوی مناسب برای شهرهای جدید در ایران به آن نگاه کرد.

پیشنهادهای طراحی شهری

۱- طراحی شهر پیشنهادی تلفیقی از طرح شطرنجی و شعاعی می‌باشد (شکل ۱۳).

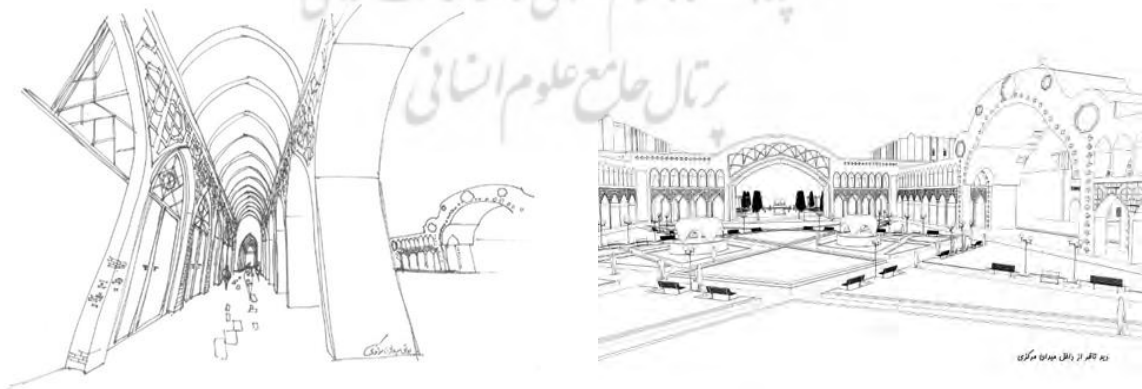
شکل (۱۳): سه بعدی طرح پیشنهادی شهر شوشتر نو از دید پرنده

۲- محور پیاده راه اصلی را باز زنده سازی و معاصر سازی نموده و آن را به محوری تجاری - تفریحی و فرهنگی ° مذهبی تبدیل نموده (شکل ۱۴، ۱۵ و ۱۶).

شکل (۱۴) سه بعدی محور پیاده راه از دیده پرنده. شکل (۱۵) اسکیس از پیاده راه کناری میدان مرکزی از دیده ناظر. شکل (۱۶) اسکیس از پیاده راه کناری میدان مرکزی از دیده ناظر

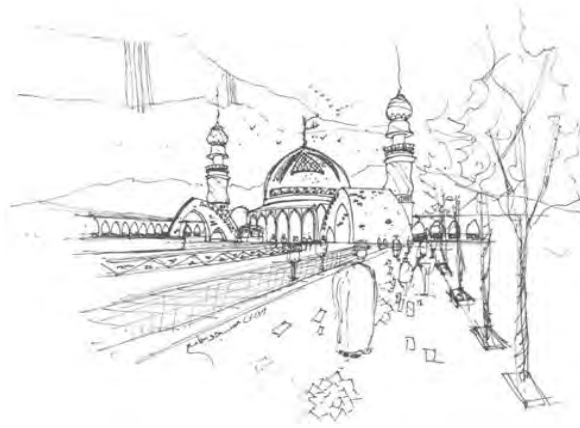
۳- میدان مرکز محله ای فاز اول را به میدانی بزرگ برای مرکز شهر تغییر داده (شکل ۱۷ و ۱۸).

شکل (۱۸) اسکیس از رواق میدان مرکزی از دید ناظر

شکل (۱۷) سه بعدی میدان مرکزی از دیده ناظر

۴- مسجد جامع شهر به راس محور پیاده راه از سمت شرق و با سبکی جدید تبدیل می شود (شکل ۱۹).

شکل (۱۹) اسکیس از صحن مسجد جامع شهر از دیده ناظر

۵- پارکی فرهنگی در سمت غرب و در راس محور پیاده‌راه که نشان‌دهنده فرهنگ و قدمت شهر شوشتر است طراحی می‌شود (شکل ۲۰)

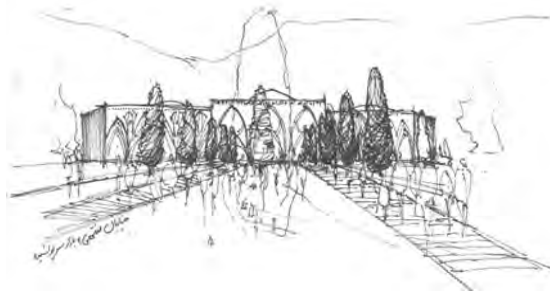
شکل (۲۰) اسکیس از المان پارک فرهنگی از دید ناظر

۶- محوری پیاده‌ای در شمال میدان مرکزی شهر به سمت دانشگاه آزاد اسلامی برای حضور دانشجویان در زمان اوقات فراغت در میدان مرکزی و محور پیاده‌راه اصلی طراحی می‌شود (شکل ۲۱).

شکل (۲۱) اسکیس از محور پیاده‌راه به سمت دانشگاه آزاد از دیده ناظر

۷- احیاء مرکز تجاری سر پوشیده شهر به صورت تلفیقی از معماری بازارهای سنتی ایران و با سقفی مدرن طراحی می شود (شکل ۲۲).

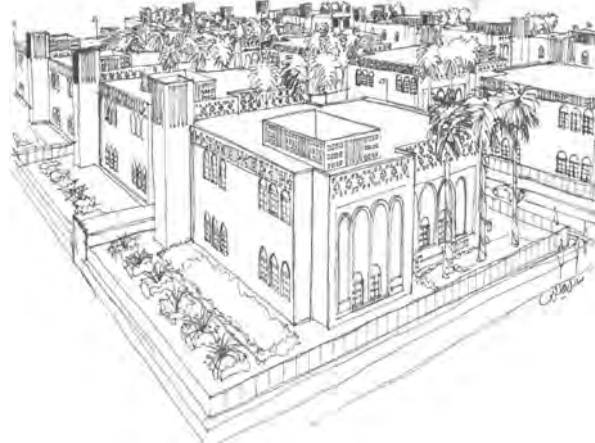
شکل (۲۲) اسکیس از بازار تجاری سر پوشیده از دیده ناظر

۸- احیاء، باز زنده سازی و معاصر سازی میدان ورودی شهر (شکل ۲۳).

شکل (۲۳) سه بعدی میدان ورودی شهر از دید پرنده

۹- منازل مسکونی در چهار تپ و ویلایی، دو طبقه، سه طبقه و تا شش طبقه، با الگو از طرح اولیه طراحی می شوند (شکل ۲۴).

شکل (۲۴): اسکیس منازل مسکونی ویلایی از دیده پرنده

۱۰- طراحی دو پارک تفریحی در جنوب محور پیاده راه هر کدام به مساحت ۴ هکتار (شکل ۲۵).

شکل (۲۵): اسکیس از پارک مرکزی شهر از دید ناظر

۱۱- طراحی پارک بزرگ شهری به مساحت ۱۰ هکتار در جنوب شهر که دید مناسبی به رودخانه کارون دارد طراحی

می شود.

۱۲- برخی از فضاهای عمومی شهری که در طرح اولیه وجود داشتند ولی در وضع موجود تغییر کاربری پیدا کرده بودند را مجدداً بر اساس سرانه‌های استاندارد شهری در طرح پیشنهادی لحاظ گردیدند.

۱۳- برخی از فضاهای عمومی شهری مانند ورزشی، درمانی، آموزشی عالی، صنعتی و تفریحی در مقیاس شهری و فراشهری در نظر گرفته می شوند.

۱۴- سایر کاربرهای مورد نیاز نیز برابر با استانداردهای شهری که توسط شورای عالی شهرسازی و معماری ایران اعلام شده است در طرح پیشنهادی لحاظ می شود.

منابع

- آندرهیل، جک آ. (۱۳۷۰)، «شهرهای جدید شوروی، طرح ریزی و سیاست شهری در سطح ملی». ترجمه ش مهدوی. مجله آبادی، شماره ۲.
- اجزا شکوهی، محمد، قرخلو، مهدی، خزاعی نژاد، فروغ (۱۳۹۱)، عوامل مؤثر در جمعیت‌پذیری شهرهای جدید اقماری (مطالعه موردی: شهر جدید اندیشه)، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۷۹، صص ۷۵-۸۶.
- احمدی، قادر، نادری کروندان، سونیا، (۱۳۹۳)، «مطالعه تطبیقی کیفیت زندگی در محلات بافت جدید و قدیم شهری مطالعه موردی: محله شهرک قدس و قطارچیان شهر سنندج»، مطالعات شهری، شماره ۸، ۷۲-۸۱.
- اکبرپور سراسکانرود، محمد، میرزاجایی، مهدیه، (۱۳۸۹)، «تحلیل عملکرد شهرهای جدید در نظام شهری کشور»، مجله پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال اول، شماره اول، ۱۵۰-۱۳۱.
- اعتماد، گیتی، (۱۳۶۸)، «برنامه ریزی شهرهای جدید، مجموعه مقالات شهرهای جدید فرهنگی نو در شهرنشینی»، تهران، وزارت مسکن و شهرسازی
- اوستروفسکی، واتسلاف. (۱۳۷۱)، «شهرسازی معاصر (از نخستین سرچشمه‌ها تا منشور آتن)». ترجمه لادن اعتضادی، تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- بزی، خدارحم، افراسیابی‌راد، محمدصادق، (۱۳۸۸)، «سنجش و ارزیابی میزان موفقیت و کارایی شهرهای جدید (مطالعه موردی: شهر جدید صدر)»، مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، سال اول، شماره دوم، ۱۱۱-۱۳۴.
- بهفروز، ترانه. (۱۳۸۵)، «دیدگاه جدید طراحی شهری در شهرهای جدید، مجموعه مقالات هویت شهرهای جدید». تهران: انتشارات شرکت عمران شهرهای جدید.
- حبیبی، سید محسن و مقصودی، ملیحه. (۱۳۹۱)، مرمت شهری، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- حسین‌زاده دلیر، کریم، قربانی، رسول، تقی‌زادفانید، ابوالقاسم، (۱۳۹۱)، «بررسی کارکرد شهرهای جدید ایران در جذب سرریز جمعیت مادرشهرها (مطالعه موردی: شهر جدید سهند)»، نشریه علمی-پژوهشی جغرافیا و برنامه‌ریزی (دانشگاه تبریز)، سال ۱۶، شماره ۴۰، ۷۴-۴۷.
- خاکپور، براتعلی، وطن‌پرست، مهدی، حسین‌پور، زهرا، (۱۳۹۲)، «بررسی میزان تحقق‌پذیری طرح تفصیلی در شهر مشهد (منطقه ۱۰) (کاربری‌های فضای سبز و تفریحی، ورزشی و فرهنگی تاریخی)»، پنجمین کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت شهری، ۴ و ۵ اردیبهشت ۱۳۹۲، مشهد مقدس.
- خزائی، زهرا، شاعلی، جعفر، (۱۳۹۰)، «بررسی عوامل تأثیرگذار بر توسعه یا تهدید پایداری در شهر جدید اندیشه»، فصلنامه جغرافیایی سرزمین، سال ۸، شماره ۳۰، ۷۹-۹۵.
- دیبا، کامران. (۱۹۸۳)، «گزارش جایزه معماری آقاخان».
- دیبا، کامران. جواهریان، فریار. (۱۳۸۵)، «شهر جدید شوشتر، مجموعه مقالات تجارب ایجاد شهرهای جدید در ایران و جهان»، تهران: انتشارات شرکت عمران شهرهای جدید.
- رحمانی، سینا، سلطان محمدی، الیاس، آجیلیان ممتاز، شیوا، (۱۳۹۲)، «بررسی علل عدم تحقق‌پذیری پیش‌بینی‌های جمعیتی برای شهرهای جدید با مقایسه دو شهر گلبهار و بینالود»، همایش معماری و شهرسازی و توسعه پایدار، موسسه آموزش عالی خاوران، ۵ دی ماه ۱۳۹۲، مشهد.
- زیاری، کرامت‌اله. (۱۳۸۳)، «برنامه‌ریزی شهرهای جدید»، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
- سازمان هواشناسی خوزستان. (۱۳۸۵)، «طرح جامع شهر شوشتر».

- سلطانی، علی، (۱۳۹۳)، «بررسی ساختار اجتماعی-کالبدی بافت‌های فرسوده و نقش مشارکت مردمی در بهسازی و نوسازی آنها مطالعه موردی: محله اسدی منطقه ۱۳ تهران»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری، استاد راهنما، اصغر نظریان، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات تهران.
- شفیعی دستجردی، مسعود، (۱۳۹۲)، «نوسازی بافت‌های فرسوده و ضرورت تغییر نگرش در تهیه و اجرای طرح‌های جامع و تفصیلی (نمونه موردی: شهر اصفهان)»، *باغ‌نظر*، شماره ۲۴، سال ۱۰، ۹۱-۱۰۴.
- عزیز، محمدمهدی و آراسته، مجتبی، (۱۳۹۰)، «ارزیابی تحقق‌پذیری پیش‌بینی‌های کاربری اراضی و پیشنهادهای جهات توسعه در طرح جامع شهر لار»، *مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای*، سال ۳، شماره ۱۱، ۱-۲۲.
- قرخلو، مهدی، عابدینی، اصغر، (۱۳۸۸)، «ارزیابی چالش‌ها و مشکلات شهرهای جدید و میزان موفقیت آنها در ایران: شهر جدید سهند»، *فصلنامه مدرس علوم انسانی*، دوره ۱۳، شماره ۱، ۱۹۱-۱۶۵.
- مصاحبه با آقای مهندس کاظمی، مسئول دایره فنی شرکت خانه سازی (مجری فاز های دو، سه و چهار شهر شوشترنو)، ساعت یازده صبح مورخ ۹۴/۲/۱۶
- مهندسین مشاور طرح تدوین، (۱۳۸۵)، «طرح جامع شهر شوشتر».
- هاوارد، ابنزر. (۱۹۶۵)، «باغشهرهای فردا»
- نریمانی، مسعود، (۱۳۷۶)، «فرایند شکل‌گیری و عوامل تأثیرگذار در شهرهای جدید ایران»، *مجموعه مقالات ارائه شده در سمینار شهرهای جدید، شرکت عمران شهرهای جدید، ۲۵۵-۲۴۱، اصفهان.*
- یاران، علی، محمدی خوش بین، حامد، (۱۳۹۱)، «بررسی خودکفایی در شهرهای جدید مقایسه تجربه ایران (شهر جدید هشتگرد) و کره جنوبی»، *نشریه علمی-پژوهشی انجمن علمی معماری و شهرسازی ایران*، شماره ۴، ۹۹-۱۱۲.
- Atashi, farhad and Y. S., Shirazi Beheshtiha, (1998), New towns and their practical challenges , *magazine Habitat*, Vol 22, No1.
- Madanipour, Ali, (2005), Why do we build new towns? Experiences of Britain and Iran , *International conference on new towns, Ministry of Housing and Urban Development*, pp 69-82.
- Memar, Parya, (2005), German new towns and some lessons for Iranian new towns, *International conference on new towns , Ministry of Housing and Urban Development*, pp. 115-124.
- Ziari, K, (2006), The Planning and Functioning of New Towns in Iran , *Cities*, Vol.23, No. 6

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

